

és a távolabbi vidék központja. Később az Uraltól keletre levő óriási kiterjedésű területet is *Szibiriának*, majd *Szibériának* nevezték.

Barents-tenger

Willem Barents holland utazó volt. 1596-ban eljutott a Spitzbergákig, majd visszafele érintette a Beeren (Medve)-szigeteket is. 1597-ben bejárja a Novaja-Zemlja körüli tengereket. Ő az első sarkvidéki utazó, aki áttelel a sarkvidéken. Itt is hal meg.

Róla nevezték el a Spitzbergák, a Ferenc József-föld, a Novaja-Zemlja, valamint Európa északi partvonalai által közrefogott tengert.

Laptyev-tenger

Laptyev orosz kutató járta be a Léna és a Kolima torkolata közötti partvidéket. Ezen vidéktől északra fekvő tengerész ezért kapta a Laptyev-tenger nevet.

Cseljuszkin-fok

A Tajmír félszigeten fekszik Ázsia legészakibb pontja, a Cseljuszkin-fok. Cseljuszkin orosz kutató 1742. május 19-én fedezte fel.

Gyezsnyev-fok

Ázsia legkeletibb pontja a Csukcs félszigeten fekvő Gyezsnyev-fok. Gyezsnyev kozák tiszt 1648-ban indult el a tengeren a Kolima torkolatától kelet felé. A part mentén hajózva elérte a kontinens legkeletibb pontját. Keresztülhaladt az Ázsiát Amerikától elválasztó tengerszoroson. Ezzel megtudta, hogy Ázsia nem függ össze Amerikával. Amerika partjait azonban nem látta, s így nem tudta meg, hogy milyen messze van a két kontinens egymástól. A cár 1898-ban elrendelte, hogy Ázsia legkeletibb pontját *Gyezsnyev-foknak* nevezzék.

Bering-szoros

Bering Vitus 1680-ban Dániában született, majd I. (Nagy) Péter cár szolgálatába állt. 1728-ban a cár megbízásából kutatja Ázsia keleti partvidékét. Utazása során eljutott az Ázsiát Amerikától elválasztó tengerszorosba is. A köd miatt azonban nem láthatta meg Amerika partjait. A kitört vihar Kamcsatkáig űzte vissza. 10 évi előkészület után 1741-ben ismét útnak indul. Ekkor végre eljut Amerikába, a Yukatan folyó deltájának a vidékére. Itt látta meg Amerika partjait. Az Ázsiát Amerikától elválasztó tengerszorost róla nevezték el.

Németh István
főiskolai adjunktus

A BEMUTATÁS ÉS FÜZETVÁZLAT SORRENDJÉNEK SZEREPE A MŰSZAKI GYAKORLATI OKTATÁSBAN

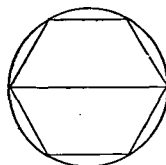
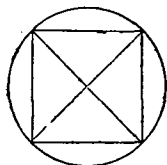
A gyakorlati foglalkozások oktatásánál az új anyagot feldolgozó órákon a tárgyi forma ismertetését és a motivációt általában a táblai és füzetvázlat elkészítése követi. A gondosan felépített vázlatot a tanári bemutató egészíti ki, hol a tanulók gyakorlatban érzékelhetik az új munkafogásokat, műveleti eljárásokat.

Az általánosan alkalmazott sorrend tehát:

szemléltetés,
motiváció,
füzetvázlat,
bemutató.

Ez a sorrend azonban nem megmászható törvény. Sok esetben előfordul — különösen az ötödik és hatodik osztályban —, hogy olyan fogalmakkal is kell dolgoznunk, amelyek még nem rendelkeznek megfelelő alapokkal a számtan-mértan órák vonatkozásában. Ilyenkor az ismeretközlés műveletének előbb elmondott sorrendjét nemcsak hogy lehet, de egyenesen kívánatos a jobb eredmény érdekében megváltoztatni.

Am lássunk egy-két példát. A hatodikos leányokkal cserépalátétet kívánunk készíttetni a lemezmunkák keretében. Elképzelésünk szerint ennek a tárgyi formának újszerűnek, modernnek, izlésesnek kell lennie, tehát az agyoncsépett hamutál-megoldást mellőzzük. Szinte magától kínálkozik az ötlet: készítsünk olyan alátétet, melynek hálózati rajzát a kör és a körbe írható sokszögek segítségével kaphatjuk meg.

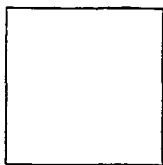

Az alátét alapja lesz a sokszög, oldala pedig a sokszög oldala és a kör közötti terület. Az oldalakat az alaphoz viszonyítva felemelhetjük 45–90 fokos szögben tetőzés szerint. Mindegyik megoldás más-más jelleget kölcsönöz a darabnak. Amint látjuk az alátét elfogadható és újszerű. A gyakorlati megvalósítása azonban nem könnyű azért, mert a hatodikos tanulók (az év elején vagyunk!) még nem ismerkedtek meg a mértan órákon a kör fogalmával, de még kevésbé a négyzetbe írható körrel és körbe írható sokszögekkel.

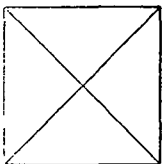
Az egyszerűség kedvéért a négyzet-alapú alátétet tárgyaljuk.

A táblai, illetve a füzetvázlat elkészítésénél abból a gyakorlati szempontból kell kiindulnunk, hogy a lemez, amit feldolgozásra kiadunk, négyzet alakú. A rendelkezésre álló eszközök segítségével ugyanis körlapot nem tudunk előállítani.

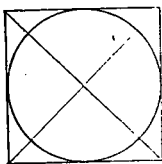
Így a megszerkesztendő vázlat kiindulópontja a leszabott anyag méretének megfelelő négyzet:

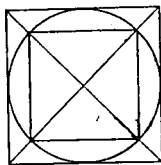
Ebbe a négyzetbe először is meghúzzuk a két átlót:

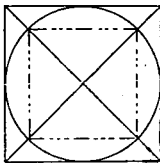
A következő lépésben körzőnyílásba vesszük a négyzet oldalméretének a felét és az átlók metszéspontjából megrajzoljuk a négyzetbe írható kört:

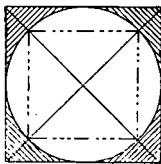
Ezután a kör és az átlók négy metszéspontját egyenesekkel összekötjük és megkapjuk a körbe írható négyzetet:

Ezzel a rajz lényegében elkészült. Következik a kontúr- és törésvonalak kihúzása:

Végül sátrózással jelöljük a leeső anyagrészeket:

Ha szemléltetés és motiváció után közvetlenül készítjük el a fenti rajzot, vagyis a táblai és füzetvázlatot, félő, hogy a tanulók nem fogják megérteni.

Ilyen esetben mindenképpen indokolt a bevezetésben említett sorrend megváltoztatása az alábbi módon:

szemléltetés,
motiváció,
bemutató,
füzetvázlat.

Ennél a módszernél a tanulóknak van ideje és alkalma az új fogalmakkal megismerkedni a *szemléltetés* és az azt kiegészítő *tanári bemutató* alapján. Így a táblai és füzetvázlat — még ezekben a viszonylag nehezebb esetekben is — a már *megismert* fogalmak rögzítését jelentheti.

Dr. Várkonyi Nándor
főiskolai tanársegéd

MUNKATERV AZ IRODALMI SZAKKÖRÖK SZÁMÁRA

3. rész: SORSUNK RÉGEN ÉS MA (Négy foglalkozás)

1. foglalkozás: *Gyermeksors a múltban — a jelenben*
2. „ : *Az anya sorsa a múltban — a jelenben*
3. „ : *A dolgozó ember sorsa a múltban — a jelenben*
4. „ : *Mai életünk irodalmunk tükrében.*

A négy foglalkozás anyagának feldolgozásával szakköri feladataink megoldásán túl az is *célunk*, hogy előkészítsük tanítványainkat felszabadulásunk 20. évfordulójának és az anyák napjának méltó megünneplésére. A szemelvényanyag összeválogatásában szem előtt tartottuk a tanulók meglevő irodalmi ismereteit, valamint azt a feladatot is, hogy ezeket az ismereteket tervszerűen el kell mélyítenünk. — Fejlesztési kívánjuk a tanulók előadó készségét, és ilyen módon egyúttal az úttörőpróba követelményeinek teljesítésére is előkészítjük őket. Az édesanya és a dolgozó nép iránti szeretet elmélyítésével érzésvilágukat gazdagítjuk, a művészi szép megértésével és művészi élmények nyújtásával pedig az ízlésfejlesztést és az alkotó tevékenység kibontakoztatását szolgáljuk.

A feldolgozásban követendő módok:

Egynéhány tanuló a tanár által előzőleg megadott szempontok alapján felkészül a kijelölt szemelvények ismertetésére.

A vezető tanár legalább egy-egy prózai és verses alkotást a szakkör tagjaival közösen dolgoz fel.

Mai életünk egy-egy érdekesebb eseményével kapcsolatban riportot vagy rövid elbeszélést is írhatnak az alkotó készség fejlesztésére.

Kíváncsi, hogy a feldolgozási órákon minden szakköri tag kezében — lehetőség szerint — legyen ott a foglalkozás anyaga.

Vegyük igénybe a meglevő audio-vizuális szemléltető eszközöket is! (Művészi reprodukciók, dia- és hangosfilm.)

1. foglalkozás: *Gyermeksors a múltban — a jelenben*

Ez a témakör közel áll a gyermekek érdeklődéséhez. A jelennek már ők is élvezői. Az éhes, mezítláb, rongyos gyermekek világa pedig öröndetesen mesészerűnek tűnik már a számukra. A múlt és jelen összevetése az ismeretek rendszereződését eredményezi. A művészi alkotások erős érzelmi kötést is adnak ezeknek a rendszereződő ismereteknek. Ilyen módon jobban megértik, hogy ez a nyugodt jelen, az ő boldog gyermekkoruk dolgozó népünk küzdelmének és szüntelen áldozathozatalának eredménye. Jelenlegi helyzetüket éppen ezért akkor becsülik meg igazán, ha védelmezői és továbbfejlesztői lesznek mindannak, amit szüleik és nagyszüleik megteremtettek.